

MỘT SỐ ĐỊNH HƯỚNG CHIẾN LƯỢC PHÁT TRIỂN THỐNG KÊ VIỆT NAM giai đoạn 2011 - 2020 và tầm nhìn 2025

TS. Nguyễn Trọng Hậu *

1. Vai trò của thống kê trong xã hội hiện đại

Thống kê là một trong các công cụ quan trọng phục vụ công tác quản lý và điều hành các hoạt động kinh tế- xã hội trong mỗi quốc gia. Trong một xã hội hiện đại thống kê ngày càng đóng một vai trò quan trọng, vì thống kê làm cơ sở cho việc chẩn đoán và dự đoán tình hình kinh tế, xã hội của một đất nước, thống kê là một công cụ cần thiết để theo dõi, giám sát những thay đổi đang diễn ra trong đời sống kinh tế- xã hội, là công cụ quan trọng làm giàu thêm tri thức của chúng ta về môi trường xung quanh và cung cấp tiền đề để ra các quyết định đúng đắn. Cuộc khủng hoảng kinh tế thế giới đã cho thấy thống kê đóng một vai trò quan trọng như thế nào và vì sao mà thống kê chưa đáp ứng được vai trò này. Thực tế vừa qua cho thấy thống kê chưa cảnh báo cho xã hội và các nhà hoạch định chính sách về cuộc khủng hoảng sẽ xảy ra, điều đó khẳng định sự cần thiết phải củng cố vai trò giám sát của thống kê và đặt ra những nhiệm vụ cần thiết.

Chúng ta đang bước vào kỷ nguyên của xã hội thông tin mà trong các điều kiện này thống kê gặp phải những thách thức mới từ phía những người sử dụng thông tin khác nhau. Trước hết là sự gia tăng nhu cầu về tri thức thống kê cũng như những thông tin thống kê mới. Cuộc cách mạng công nghệ đã tạo ra những thay đổi căn bản trong đời sống xã hội, theo đó là sự xuất hiện những lĩnh vực thống kê mới và tạo ra sự mở rộng phạm vi thông tin thống kê. Cũng tăng cường ý nghĩa của thông tin thống kê như là một công cụ hiểu biết tốt hơn bản chất của các hiện tượng kinh tế- xã hội trong mỗi nước và trên phạm vi toàn cầu.

Hơn nữa đã xuất hiện sự cần thiết thoả mãn nhu cầu của nhóm rộng hơn những người sử dụng các dữ liệu thống kê mà hiện nay đang tiếp cận tốt

hơn đến các kết quả nghiên cứu và thông tin thống kê. Tuy nhiên việc ngày càng tăng số lượng những người sử dụng dữ liệu thống kê đòi hỏi chất lượng thống kê phải tốt hơn: dữ liệu chính xác hơn, việc đánh giá đúng các hiện tượng kinh tế - xã hội có ý nghĩa lớn hơn, các kết quả nghiên cứu phải tin cậy hơn và thông tin được tiếp cận nhanh hơn.

Những kỳ vọng mới đặt ra cho thống kê những nhiệm vụ mới. Thống kê cần phải đưa ra các phương pháp nghiên cứu mới, với sự vận dụng các công cụ thu thập số liệu mới, các công cụ xử lý và cung cấp thông tin mới. Để hoàn thành được những kỳ vọng này thống kê cần phải sử dụng một cách đầy đủ các công nghệ hiện đại, đổi mới phương pháp luận và tổ chức nghiên cứu thích ứng với những khả năng của công nghệ mới. Một mặt tiếp tục đòi hỏi việc hoàn thiện các nghiên cứu hiện nay, nhằm mục đích thích ứng chúng với những yêu cầu mới, mặt khác phải mở rộng phạm vi nhu cầu thông tin, điều này dẫn đến sự cần thiết phải đưa vào các nghiên cứu mới mang lại những kết quả có chất lượng cao hơn.

Ngày càng có ý nghĩa lớn hơn của việc tổng hợp và phân tích dữ liệu, cũng như các dự báo thống kê. Nhiệm vụ này của thống kê luôn quan trọng, ý nghĩa của chúng càng được khẳng định trong điều kiện của khủng hoảng kinh tế. Thống kê tin cậy là cơ sở cho việc đánh giá các điều kiện kinh tế - xã hội của sự phát triển và là công cụ cần thiết cho việc lập kế hoạch nó.

Sự cần thiết phải thoả mãn ngày càng tốt hơn nhu cầu của người sử dụng về các dữ liệu thống kê xác định khuôn khổ phát triển thống kê và quyền hạn của nó để đáp ứng vai trò hàng đầu của thống kê trong chẩn đoán và giám sát trong các điều kiện khác nhau của sự phát triển kinh tế. Bản thân thống

* Đại học Almamere, Ba Lan

kê phải được nhìn nhận như là một công cụ hỗ trợ cho các nhà hoạch định chính sách khi ra các quyết định với những tiên liệu có thể xảy ra. Dưới góc độ này thống kê nhà nước trong các điều kiện khủng hoảng cần phải hoàn thành các nhiệm vụ sau:

- Cảnh báo sớm cho xã hội và những nhà hoạch định chính sách về những rủi ro có thể có trong quá trình phát triển kinh tế và có những giải pháp cụ thể trong các lĩnh vực khác nhau của đời sống kinh tế- xã hội;

- Giám sát tác động của khủng hoảng đến nền kinh tế, xã hội và môi trường;

- Giám sát những hậu quả của các quyết định chính trị và kinh tế trong khuôn khổ các hoạt động chống khủng hoảng.

Thống kê hiện nay chưa thực hiện được những yêu cầu này. Một phần từ những nguyên nhân xuất phát từ chức năng của thống kê nhà nước, nhưng chủ yếu là do sự hiểu biết chung của chúng ta về các nhân tố phát triển kinh tế trong điều kiện toàn cầu hoá còn hạn chế. Cần khẳng định rằng cần thiết phải nghiên cứu lý thuyết kinh tế vĩ mô về kinh tế toàn cầu và đó là điều kiện để thống kê nhà nước thực hiện vai trò công cụ cảnh báo. Bản thân thống kê cần phải phát triển theo hướng sao cho nó cung cấp được các dữ liệu nhiều mặt về nền kinh tế và xã hội. Liên quan đến vấn đề này là sự cần thiết phải tích hợp và hài hoà các nguồn số liệu và điều tra, cũng như yêu cầu sự phân tích sâu hơn các điều kiện kinh tế vĩ mô. Điều kiện cần thiết để giám sát, theo dõi được sự phát triển kinh tế trên quy mô toàn cầu đòi hỏi phải mở rộng phạm vi và nâng cao chất lượng thống kê tại mỗi quốc gia. Định hướng phát triển thống kê xuất phát từ kinh nghiệm khủng hoảng cần phải làm là:

- Hoàn thiện phương pháp luận thống kê;
- Mở rộng phạm vi các chỉ tiêu cơ bản mô tả các khía cạnh khác nhau của sự phát triển kinh tế- xã hội, trong đó có các chỉ số tổng hợp;
- Phối kết hợp tốt hơn các cuộc điều tra hiện nay;
- Thông tin hiệu quả hơn với những người chủ chốt sử dụng các dữ liệu thống kê...;

- Cung cấp rộng hơn các dữ liệu đến cấp độ đơn vị cụ thể;

- Mở rộng phạm vi thông tin tài chính (chi tiết hơn, trong mối quan hệ chặt chẽ hơn và tiếp cận nhanh hơn);

- Mở rộng phạm vi các ước lượng nhanh cần thực hiện.

2. Các định hướng chiến lược phát triển thống kê Việt Nam giai đoạn 2011 - 2020 và Tầm nhìn 2025

Chiến lược phát triển thống kê Việt nam cần phải phải có tầm nhìn xa, rộng và bao quát. Thấy được vai trò và xu thế phát triển của thống kê hiện đại và xu thế phát triển của xã hội, của nền kinh tế thế giới và Việt Nam. Vậy thế giới 10 năm nữa sẽ thế nào? Việt Nam sẽ thế nào?

- 2015 Việt Nam sẽ là quốc gia trong Cộng đồng ASEAN, thống kê Việt Nam sẽ là bộ phận trong thống kê ASEAN;

- Nền kinh tế thế giới có tính toàn cầu hoá cao hơn, Việt nam hội nhập kinh tế thế giới ngày càng sâu rộng. Các tác động của kinh tế thế giới đến kinh tế Việt Nam ngày càng nhanh và mạnh;

- Kinh tế tri thức sẽ hình thành ở nhiều nước phát triển trên thế giới, Việt Nam cũng sẽ có nhiều ngành, nhiều lĩnh vực có hàm lượng kinh tế tri thức cao hơn hiện nay;

- Tốc độ tin học hoá ngày càng lớn, quy mô, mức độ áp dụng các công nghệ thông tin và truyền thông hiện đại sẽ ngày càng mở rộng;

- Các hệ thống truyền thông đa phương tiện sẽ phổ biến. Các hệ thống xử lý thông tin, lưu trữ thông tin và truyền thông tin sẽ phát triển mạnh với các thiết bị đa năng, tích hợp. Tốc độ truyền tin và lưu trữ thông tin ngày càng cao;

- Internet sẽ ngày càng phổ cập đến mọi gia đình, hệ thống media di động sẽ tràn ngập và phổ biến, người dùng tin sẽ có khả năng truy cập thông tin tại mọi nơi, mọi lúc;

- Kinh tế Việt Nam sẽ đạt một trình độ phát triển cao mới, cơ cấu phức tạp và đa dạng, các vấn đề xã hội như nghèo đói, bất bình đẳng và môi

trường sẽ càng trở nên quan trọng. Sự phát triển cân đối đồng đều, bền vững và hài hoà trở thành nhu cầu sống còn đối với nền kinh tế toàn cầu, trong đó có kinh tế Việt Nam.

Để có thể phản ánh, theo dõi, giám sát và đánh giá cũng như dự đoán các vấn đề KT- XH và môi trường ngày càng đa dạng và phức tạp, Thống kê Việt nam cần phải thực hiện **2 mục tiêu chiến lược là Đổi mới và Hiện đại hóa**. Đổi mới và hiện đại hóa thống kê phải được thực hiện trên tất cả các phương diện từ cơ cấu tổ chức, đội ngũ nhân lực, trình độ chuyên môn, nền tảng kỹ thuật công nghệ cho đến cả các quy trình thu thập, lưu trữ, xử lý dữ liệu, trao đổi và công bố thông tin cũng như các phương pháp phân tích đánh giá và dự đoán.

Nội dung đổi mới cần tập trung vào các vấn đề sau:

Một là, đổi mới về nội dung cung cấp thông tin:

- Mở rộng nội dung thông tin thống kê cần thu thập: Hoàn thiện các phương pháp tính và hệ thống chỉ tiêu thống kê kinh tế, đặc biệt hệ thống tài khoản quốc gia. Mở rộng nội dung cung cấp thông tin thống kê trong các lĩnh vực quan trọng khác đó là thống kê xã hội, thống kê môi trường, thống kê khu vực kinh tế phi chính thức vv..;

- Xây dựng hệ thống chỉ tiêu cảnh báo khủng hoảng trong các lĩnh vực kinh tế, xã hội và môi trường, xây dựng hệ thống các chỉ tiêu tài chính đầy đủ và toàn diện nhằm theo dõi, giám sát sự phát triển thị trường tài chính và chứng khoán-một thị trường biến động và đầy rủi ro, phát triển hệ thống các chỉ tiêu so sánh và hội nhập quốc tế phản ánh được xu thế toàn cầu hoá của nền kinh tế thế giới;

- Phát triển các chỉ tiêu tổng hợp đánh giá sự phát triển bền vững, phát triển hài hoà, phát triển toàn diện của nền kinh tế.

Hai là, đổi mới phương pháp thu thập thông tin thống kê:

- Bên cạnh cách kênh thu thập truyền thống cần tiếp tục hoàn thiện sẽ phải kết hợp, phối hợp và tận dụng các nguồn thông tin từ hệ thống hành

chính quốc gia. Tinh giản và giảm tải cho các cuộc điều tra lớn;

- Xây dựng Hệ thống thông tin thống kê quốc gia tích hợp: thống kê nền kinh tế- xã hội, thống kê ngành, thống kê lãnh thổ, thống kê doanh nghiệp;

- Hoàn thiện và phát triển các phương pháp thu thập thông tin hiện đại như điều tra mẫu nhỏ, điều tra chọn mẫu thích nghi, các hình thức điều tra xã hội. Vận dụng rộng rãi các thành tựu của công nghệ hiện đại trong giai đoạn điều tra, thu thập và tổng hợp thông tin;

- Khai thác tốt hơn các nguồn thông tin từ hệ thống hành chính như hệ thống đăng ký nhân khẩu, chứng minh thư, hệ thống bảo hiểm xã hội, đăng ký kinh doanh, v.v...

Ba là, đổi mới hệ thống tổ chức, chuyển đổi hệ thống tổ chức thống kê theo hướng tinh gọn và hiệu quả. Hình thành các đơn vị tổ chức thống kê mới như Thống kê vùng và lãnh thổ, Trung tâm đào tạo thống kê, Trung tâm phân tích và dự báo, v.v...

Bốn là, đổi mới hệ thống đào tạo và cung cấp nguồn nhân lực: Tăng cường kết hợp giữa nghiệp vụ thống kê, thực hành thống kê với các tổ chức giáo dục và đào tạo. Nâng cấp Trường cao đẳng và Trung cấp thống kê thành trường Đại học Thống kê- tin học và quản lý (gồm 2 hệ: hệ 3 năm và hệ 4 năm). Tiến tới thành lập Học viện thống kê. Trước mắt thành lập Trung tâm đào tạo, bồi dưỡng, cập nhật kiến thức chung cho những người làm công tác thống kê. Tinh giản và đổi mới nội dung đào tạo Thống kê, rút gọn các chương trình đào tạo cơ bản, tăng cường các nội dung đào tạo mới, tăng cường kỹ năng thực hành thống kê.

Năm là, đổi mới và hoàn thiện các phương pháp phân tích và dự báo, ngoài các thông tin tổng hợp cần tăng cường các thông tin phân tích và dự báo để phục vụ công tác quản lý và điều hành của các cấp, đặc biệt là điều hành nền kinh tế vĩ mô đang trong quá trình tái cấu trúc.

Nội dung hiện đại hoá sẽ tập trung vào các vấn đề chủ yếu sau:

- Hiện đại hoá nền tảng kỹ thuật: ngành Thống

kê sẽ có hệ thống truyền thông tin riêng;

- Các hình thức phiếu, biểu mẫu sẽ được mã hoá, thuận lợi cho xử lý thông tin với khối lượng lớn và thời gian rút ngắn;

- Nâng cao trình độ cán bộ thống kê;

- Hiện đại hoá hệ thống tin học thống kê;

- Tăng cường trang bị cơ sở vật chất và kỹ thuật cho ngành Thống kê;

- Hiện đại hóa các công cụ thu thập dữ liệu thống kê, xử lý và cung cấp thông tin;

- Tận dụng các công nghệ mới, hoàn thiện phương pháp tính toán và tổ chức điều tra phù hợp với khả năng của công nghệ mới. Một mặt hoàn thiện các phương pháp điều tra hiện nay thích ứng chúng đối với các yêu cầu mới, mặt khác việc mở rộng nội dung thu thập dữ liệu đòi hỏi sử dụng các điều tra mới có đặc trưng nâng cao chất lượng.

Để đạt được mục tiêu nêu trên cần các giải pháp đồng bộ, trong đó quan trọng nhất là các giải pháp sau:

1. Nhóm giải pháp về cải cách cơ cấu tổ chức và hoàn thiện cơ chế chính sách: Sửa đổi, bổ sung Luật Thống kê mang tính hiện đại và theo thông lệ quốc tế. Cần soạn thảo và ban hành Bộ quy tắc thực hành thống kê tốt nhất theo kinh nghiệm của Thống kê Châu Âu. Bộ quy tắc này nhằm mục đích:

- Tăng sự tin cậy và chính xác của thông tin thống kê xuất phát từ sự độc lập, minh bạch và trách nhiệm của các tổ chức thống kê cũng như tăng cường sự tin cậy và chính xác của các thông tin thống kê được công bố;

- Thúc đẩy và phổ biến việc vận dụng các nguyên tắc, thông lệ, các phương pháp thống kê quốc tế tốt nhất nhằm mục đích nâng cao chất lượng thông tin thống kê.

2. Các đơn vị thống kê trong ngành cần áp dụng các tiêu chuẩn ISO trong quản lý và xây dựng các quy trình chuẩn trong các hoạt động thống kê. Tiến hành định kỳ đánh giá chất lượng hoạt động các đơn vị thống kê trong ngành theo bộ tiêu chí chuẩn thống nhất.

3. Nhóm giải pháp về nguồn nhân lực: coi nhân

lực là nguồn lực quan trọng nhất, có chính sách phát triển nguồn nhân lực lâu dài và bền vững.

Thống kê là lĩnh vực dịch vụ của nền kinh tế tri thức, đòi hỏi phải thường xuyên thu nhận và áp dụng các thành tựu tiến tiến của thế giới, nên rất cần thu hút và tận dụng đội ngũ các chuyên gia. Thu hút nguồn lực bên ngoài, như các chuyên gia nước ngoài, người Việt Nam ở nước ngoài. Tập hợp được nguồn lực và sự hiểu biết của các chuyên gia trong các lĩnh vực KT- XH có am hiểu về thống kê để triển khai các chương trình hành động.

4. Nhóm các giải pháp về cơ sở vật chất kỹ thuật và nguồn tài chính: Huy động được các nguồn lực tài chính trong và ngoài nước nhằm hiện đại hoá cơ sở vật chất kỹ thuật của ngành Thống kê.

5. Nhóm giải pháp tăng cường công tác nghiên cứu khoa học, ứng dụng các thành tựu thống kê hiện đại của thế giới. Tăng cường trao đổi và hợp tác quốc tế, đặc biệt là với các nước trong khu vực và các nước đang trong giai đoạn chuyển đổi kinh tế như Việt Nam .

Trên cơ sở các mục tiêu và giải pháp cụ thể chúng ta cần xây dựng các chương trình hành động và kế hoạch hàng năm với những nhiệm vụ ưu tiên cần làm để triển khai trong toàn ngành Thống kê và phối kết hợp với các cơ quan, tổ chức có liên quan để thực hiện, đồng thời phải thường xuyên theo dõi, giám sát và đánh giá giữa khối lượng công việc thực tế đã hoàn thành so với kế hoạch đặt ra./.

Tài liệu tham khảo:

1. Đề cương Chiến lược phát triển thống kê Việt Nam giai đoạn 2011-2020 và Tầm nhìn đến năm 2025 (Dự thảo lần 2), Thông tin Khoa học thống kê, Số 5 (2010), Tr. 1-10

2. Dự thảo: Đề cương Chiến lược phát triển thống kê Việt Nam giai đoạn 2011-2020 và Tầm nhìn đến năm 2025, Thông tin Khoa học thống kê, Số 4 (2010), Tr. 6-14.

3. 57th Session of the International Statistical Institute